

MODEL DE FORMACIÓ PER A LA COMUNITAT EDUCATIVA

COM ABORDAR LES DESIGUALTATS A TRAVÉS DE LA LITERATURA INFANTIL DES D'UNA PERSPECTIVA INTERSECCIONAL

Projecte Zoom Out

El projecte Zoom Out proposa abordar la literatura infantil des d'una perspectiva interseccional, amb la finalitat de fomentar l'esperit crític de l'alumnat vers les desigualtats.

L'enfocament del projecte parteix d'una mirada interseccional, és a dir, pretén analitzar com els diferents eixos de desigualtat (gènere, origen, classe social, diversitat funcional...) s'entrellacen i impacten en les nostres experiències.

En contraposició a la idea de censurar i reescriure els clàssics, el projecte aposta per treballar les desigualtats a partir de la literatura com a punt de partida per mantenir una conversa significativa amb l'alumnat. A més, al cor de la metodologia hi ha la cocreació de materials educatius a partir del diàleg entre escoles, entitats socials, cooperatives educatives i universitats.

En el marc de **Zoom Out**, s'ha desenvolupat aquest **model de formació adreçat a la comunitat educativa en sentit ampli,** incloent-hi famílies, personal de biblioteques, professionals del treball amb joves, mediadors i mediadores culturals, educadors i educadores d'activitats extraescolars, així com professionals que treballen en entorns educatius no formals i comunitaris.

Avaluació de necessitats

La literatura infantil té un paper important en la construcció de les percepcions dels infants sobre si mateixos, sobre els altres i sobre el món que els envolta. No obstant això, les persones adultes que interactuen amb infants a través dels llibres i la narració, sovint no se senten prou preparades per abordar qüestions relacionades amb la diversitat, les desigualtats, els estereotips o la inclusió social de manera significativa i adequada a l'edat. Les necessitats identificades per a aquest col·lectiu inclouen:

- Comprendre com la literatura infantil pot tant reproduir com qüestionar les desigualtats socials i els estereotips.
- Desenvolupar la confiança per facilitar converses amb infants sobre identitat, diversitat, justícia i inclusió.
- Adquirir estratègies pràctiques per fomentar l'empatia, el pensament crític i el diàleg respectuós a través de la narració i la lectura compartida.
- Aprendre a utilitzar els recursos del projecte Zoom Out en contextos familiars, comunitaris, culturals i educatius no formals.
- Reforçar la capacitat per crear espais inclusius, segurs i participatius per a infants i joves.

Objectius d'aprenentatge

En finalitzar la formació, les persones participants seran capaces de:

- Comprendre la rellevància de la interseccionalitat i la inclusió social en la literatura infantil.
- Identificar estereotips, biaixos i perspectives infrarepresentades en textos literaris i representacions visuals.
- Facilitar converses inclusives i adequades a l'edat dels infants sobre diversitat, desigualtats i qüestions socials.
- Utilitzar la Guia, la Caixa d'eines, les animacions i altres materials complementaris en activitats educatives i comunitàries.
- Promoure l'empatia, el diàleg, la participació i la reflexió crítica a través de la literatura i la narració.
- Adaptar els recursos del projecte a diferents públics, grups d'edat i contextos comunitaris.

Desenvolupament curricular i metodologia

Sempre que sigui possible, les persones participants han de rebre accés als materials seleccionats del projecte entre 10 i 15 dies abans de la formació, incloent-hi enllaços a la Guia, la Caixa d'eines, les animacions o altres recursos rellevants.

També es pot convidar les persones participants a completar una breu activitat prèvia o un qüestionari que les animi a reflexionar sobre:

- llibres o històries que les van influir durant la seva infància,
- representacions de la diversitat en la literatura infantil,
- experiències relacionades amb la inclusió, l'exclusió o els estereotips en contextos educatius o comunitaris.

Els espais de formació haurien de fomentar la participació, l'obertura i el diàleg. Sempre que sigui possible, es poden exposar materials visuals del projecte, com cartells o il·lustracions, per crear un entorn d'aprenentatge atractiu i reflexiu.

Desenvolupament curricular i metodologia

La metodologia de la formació ha de prioritzar:

- l'aprenentatge participatiu,
- la discussió col·laborativa,
- la narració i la lectura compartida,
- la reflexió a partir d'experiències personals,
- l'exploració pràctica dels recursos del projecte,
- el diàleg entre diferents perspectives educatives i comunitàries.

La formació ha de ser flexible i adaptable a les necessitats i perfils de les persones participants. S'ha de donar més pes a la interacció, la reflexió i la implicació pràctica que no pas a una aproximació exclusivament teòrica.

15’	Benvinguda i Introducció. Per introduir el tema de la literatura infantil i les experiències personals amb la lectura, es convida a les persones participants a presentar-se breument i compartir: • un llibre infantil o personatge literari que recordin, • una història que les hagi influït, • o un personatge en particular que els hagi agradat, disgustat o generat qüestionaments per alguna raó. Aquesta activitat inicial ajuda a crear un ambient participatiu i fomenta la reflexió sobre l’impacte emocional i social de la literatura. Es pot utilitzar l’Animació 1 “Per a què serveix un llibre?” com a estímul inicial per iniciar la discussió sobre el paper social de la literatura infantil.
10’	Introducció al projecte Zoom Out. Breu presentació de: • el projecte Zoom Out, • els seus objectius, • i la manera com el projecte enfoca la interseccionalitat, la inclusió i la literatura infantil. Es pot utilitzar l’Animació 3 “Literatura infantil i desigualtats” per oferir una visió general accessible del projecte i de les seves idees principals.

20’	Literatura infantil, diversitat i interseccionalitat. Aquesta sessió introdueix la relació entre la literatura infantil i les desigualtats socials a partir d’un debat accessible i orientat a la pràctica. Els temes poden incloure: • com les històries configuren les percepcions dels infants sobre si mateixos i els altres, • estereotips i representació en llibres i il·lustracions, • desigualtats visibles i invisibles, • empatia i pensament crític a través de la narració, • diversitat en les experiències i identitats infantils. Es pot utilitzar l’Animació 2 “Si vols pots... o no” per introduir la interseccionalitat d’una manera accessible i atractiva.
10’	Presentació dels recursos del projecte. Presentació dels materials educatius i de sensibilització desenvolupats en el marc del projecte: • *De la pàgina al contex social. Una guia per abordar les desigualtats amb una mirada interseccional, a través de la literatura infantil* • *Caixa d’eines Zoom Out. Recursos educatius per a abordar la desigualtat a través de la literatura infantil*. • *Recull de pràctiques inspiradores. Activitats innovadores sobre literatura infantil i desigualtats* • Animacions del projecte i annex digital amb activitats educatives • Llibre *Aquest llibre no te l'acabaràs mai* • Cartells de la campanya de sensibilització Cal posar una atenció especial a l’adaptabilitat dels recursos a diferents contextos educatius, culturals i comunitaris.

60’	Exploració participativa dels recursos (60 minuts). Aquesta part de la formació ha de centrar-se en la participació activa i la interacció amb els materials del projecte. Es poden considerar diferents opcions segons el perfil de les persones participants i el temps disponible: ***Opció A – Reflexió guiada i intercanvi*** Si les persones participants han revisat els materials prèviament, poden: • compartir una idea, activitat o reflexió que els hagi resultat significativa, • discutir com es podrien utilitzar els recursos en els seus propis contextos, • intercanviar experiències sobre literatura infantil, diversitat i inclusió. L’èmfasi ha de situar-se en el diàleg, l’intercanvi de perspectives i l’aplicabilitat pràctica. ***Opció B – Exploració col·laborativa durant la sessió*** Si les persones participants no han rebut els materials amb antelació, es pot dedicar temps a explorar en petits grups diferents seccions de la Guia, activitats de la Caixa d’eines, animacions o materials visuals. Posteriorment, poden discutir: • quins recursos els han semblat més interessants, • possibles dificultats d’implementació, • i maneres d’adaptar les activitats a diferents infants, famílies o contextos comunitaris. ***Opció C – Experimentació pràctica de les activitats*** Les persones participants poden implicar-se directament en una o més activitats de la Caixa d’eines mitjançant el joc de rol, la narració, el debat col·laboratiu o exercicis creatius. Aquest enfocament pràctic permet: • experimentar la metodologia des d’una perspectiva centrada en l’infant, • reflexionar sobre emocions i dinàmiques de grup, • explorar com es poden facilitar converses inclusives en la pràctica.

Principis de facilitació

Al llarg de la formació, les persones facilitadores han de tenir com objectiu crear:

- un ambient respectuós i inclusiu,
- oportunitats per a la participació i el diàleg,
- espais per a múltiples perspectives i experiències,
- discussions sense prejudicis,
- i d'aprenentatge emocionalment segurs.

El rol de la persona facilitadora no és proporcionar respostes definitives, sinó:

- fomentar la reflexió,
- promoure el diàleg,
- guiar el pensament crític,
- i incentivar una comunicació empàtica i inclusiva.

Dificultats habituals i possibles respostes

Repte	Possible Resposta
Por d'abordar temes sensibles de manera incorrecta	Fomentar el diàleg obert, les preguntes reflexives i l'aprenentatge compartit
Incertesa a l'hora de parlar de desigualtats amb infants	Utilitzar històries i exemples concrets com a punt de partida
Diversitat de perfils i perspectives entre les persones participants	Afavorir l'escolta respectuosa i la pluralitat de punts de vista
Temps limitat o contextos d'aprenentatge no formal	Seleccionar activitats breus i fàcilment adaptables
Reaccions emocionals o incomoditat	Crear espais de suport i preveure temps per a la reflexió i el diàleg

Resources

- *De la pàgina al context social. Una guia per abordar les desigualtats amb una mirada interseccional, a través de la literatura infantil* https://www.zoomoutproject.eu/wp-content/uploads/2025/10/Handbook_ZoomOut_Catalano_def_compressed.pdf
- *Caixa d'eines Zoom Out. Recursos educatius per a abordar la desigualtat a través de la literatura infantil* https://www.zoomoutproject.eu/ca/caixa-d-eines/
- Animació 1 "Per a què serveix un llibre?" https://youtu.be/CGn2z4g5tSo?si=A6T-5MuZNWqNdrh1
- Animació 2 "Si vols pots... o no" https://youtu.be/vgT9FZ1Euj4?si=h4aopOGNW3hQt4dP
- Animació 3 "Literatura infantil i desigualtats" https://youtu.be/dnCI35PcOzc?si=n6lf802uQQckp7uo
- Llibre il·lustrat *Aquest llibre no te l'acabaràs mai* (disponible en català, basc, polonès i castellà).
- Activitats per complementar les animacions i el llibre il·lustrat https://www.zoomoutproject.eu/ca/animacio/
- *Recull de pràctiques inspiradores sobre literatura infantil i desigualtats* https://www.zoomoutproject.eu/ca/practiques-inspiradores/
- Cartells de sensibilització sobre les desigualtats a l'escola https://www.zoomoutproject.eu/campaign/
- Cançó "Let the Books Be Earthquakes" https://www.youtube.com/watch?v=5vBtmXUc4f8&list=PL7V3pxIjkAJfFV22mouioSnzWTrBMjA1b&index=4

Avaluació

És important mesurar l'eficàcia de la formació en relació amb l'assoliment dels objectius d'aprenentatge i fer els ajustos necessaris per tal de millorar-la.
A continuació es presenta una proposta adaptable a cada context:

Valoreu cada afirmació de l'1 al 5:
1 = Totalment en desacord | 2 = En desacord | 3 = Neutral | 4 = D'acord | 5 = Totalment d'acord

- **Claredat del contingut**: els materials i les explicacions han estat clars i fàcils d'entendre.
- **Rellevància pràctica**: el contingut de la formació és útil i aplicable a la meva pràctica docent.
- **Interès**: tinc interès a incorporar la interseccionalitat a la meva pràctica docent.
- **Oportunitats de participació**: he tingut diverses oportunitats per participar i compartir experiències.
- **Aprenentatge**: la meva comprensió del concepte d'interseccionalitat ha augmentat.
- **Organització**: l'estructura i la gestió de la formació han estat adequades.
- **Temporalització**: la durada de les sessions ha estat adequada.
- **Expectatives**: la formació ha respost a les meves necessitats i expectatives.
- **Satisfacció global**: estic satisfet/a amb la formació en general.

Preguntes obertes:

- Què és el que t'ha agradat més d'aquesta formació?
- Què és el que t'ha agradat menys d'aquesta formació?
- Quins temes o àmbits t'agradaria explorar amb més profunditat en relació amb el contingut treballat avui?
- Tens algun comentari o suggeriment addicional per millorar la formació?

ZOOM OUT
intersectionality and children's books

Co-funded by the European Union

Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de la Comissió Europea. Aquesta publicació reflecteix només l'opinió de les persones autores, i la Comissió no es fa responsable de l'ús que es pugui fer de la informació continguda en ella.

CC BY ND NC

UVIC
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA